Kirjallinen kysymys KK 2/2018 vp

Jyrki Kasvi vihr

Kirjallinen kysymys kuulovammaisten akateemisista tulkkauspalveluista

Eduskunnan puhemiehelle

Kansaneläkelaitos on viime vuosina tehnyt muutoksia prosesseihin, joilla kuulo-, puhe- sekä kuulonäkövammaisille tarjotaan heille laissa määritetyt tulkkauspalvelut. Kesän ja syksyn aikana on tullut esiin, että Kelan uudistukset tuovat muutoksia myös viittomakieliseen akateemiseen opetukseen ja tutkimukseen. Suomen ainoa viittomakielinen opetuksen ja tutkimuksen keskus sekä akateeminen yhteisö sijaitsevat Jyväskylän yliopistossa. Kelan uuden linjauksen mukaan Jyväskylän yliopisto, jolla on vahva asema akateemisen viittomakielen ja tulkkauksen kehittämisessä Suomessa, ei saa enää tarjota palveluita omille opiskelijoilleen ja omalle henkilökunnalleen.

Suomessa vammaisella henkilöllä on yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien takaamiseksi oikeus saada tulkkauspalveluita. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista annetun lain 5 §:n mukaan oikeus tulkkauspalveluun on henkilöllä, jolla on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen. Saman lain kuudennessa pykälässä määrätään tarjottavien palveluiden vähimmäismäärästä (kuulonäkövammaisilla vähintään 360 tuntia ja kuulo- tai puhevammaisella henkilöllä vähintään 180 tuntia). Lisäksi määrätään, että opiskelua varten on muun palvelutarjonnan lisäksi tarjottava tulkkauspalvelua siinä määrin kuin henkilö sitä välttämättä tarvitsee selviytyäkseen perusopetuksen jälkeisistä opinnoista.

Kansaneläkelaitos on vuodesta 2010 lähtien järjestänyt kuulo-, kuulonäkö- ja puhevammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut. Kela hankkii palvelut palveluntuottajilta ja huolehtii niiden välittämisestä asiakkaille. Vuodesta 2014 eteenpäin Kela on myös vastannut tulkkauspalveluiden välittämisestä. 2010-luvun muutokset tulkkauspalveluiden tarjonnassa ovat tuoneet mukanaan myös ongelmia. Etenkin vuoden 2014 aikana muuttuneen kilpailutuksen on nähty hankaloittaneen palveluita. Vuonna 2016 Itä-Suomen yliopistossa hyväksytyn pro gradu -tutkimuksen mukaan tulkkikouluttajien työtyytyväisyys oli vuonna 2016 alhaisempi kuin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen henkilöstöllä keskimäärin, heidän joukossaan työn erittäin tyydyttäväksi kokevien määrä on alempi kuin suomalaisilla koulutusalan toimijoilla keskimäärin ja he myös raportoivat huomattavasti enemmän työhön liittyviä negatiivisia tunteita kuin suomalaiset opettajat keskimäärin. Tutkimuksessa merkittäväksi syyksi negatiivisiin tunteisiin ja työn epätyydyttävyyteen vastaajat nimesivät Kelan kilpailutuksen menettelytavat.

Valmis
5.0

Kirjallinen kysymys KK 2/2018 vp

Yhtenä Kelan hyväksymänä palveluntuottajana keskisen Suomen alueella toimii Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopisto vastaa Suomessa viittomakielen tulkkauksen opetuksesta ja tutkimuksesta. Viittomakielen keskus aloitti toimintansa vuoden 2010 alussa Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan kielten laitoksessa. Keskus on jatkoa vuonna 1992 alkaneelle suomalaisen viittomakielen opetus- ja tutkimustyölle sekä vuonna 1998 käynnistyneelle viittomakieliselle luokanopettajakoulutukselle. Viittomakielen keskuksen toiminta perustuu opetusministeriön Jyväskylän yliopistolle myöntämään valtakunnalliseen erityistehtävään. Keskuksen toiminnan myötä Jyväskylän yliopistossa toimii Suomen ainoa viittomakielinen akateeminen yhteisö ja opiskeluympäristö, jossa viittomakieliset voivat opiskella äidinkielellään.

Vuonna 2017 Kela on tehnyt päätöksen, jonka mukaan tulkkauspalveluja tuottava yritys ei voi tuottaa palveluita omille työntekijöilleen. Jyväskylän yliopisto rinnastetaan Kelan hyväksymänä tuottajana muihin palveluntuottajiin, ja näin ollen myöskään Jyväskylän yliopisto ei Kelan mukaan voi tarjota omille työntekijöilleen tai opiskelijoilleen tulkkauspalvelua.

Kelan päätös on aiheuttanut Jyväskylän yliopiston viittomakielisessä akateemisessa yhteisössä huolta. Päätös on vaarassa rapauttaa vuosien aikana kerrostuneen osaamisen hyödyntämisen akateemisessa työssä, tutkimuksessa ja opetuksessa. Jyväskylän yliopiston tarjoamaa tulkkauspalvelua kehitetään ja on jo vuosien ajan kehitetty akateemisista lähtökohdista parantamaan viittomakielisten yhdenvertaista osallistumista akateemiseen maailmaan. Vuosien aikana rakennetuissa palveluissa ja akateemisissa yhteisöissä on paljon erityisosaamista, jota ei ole muualla Suomessa. Akateemiseen kieleen ja sen tulkkauspalveluihin liittyy monia erityispiirteitä, joihin Jyväskylän yliopiston viittomakielen keskus on erikoistunut Esimerkiksi osana opetuksen ja tutkimuksen tulkkauspalveluja yliopiston viittomakielen tulkkaus etsii ja tarvittaessa kehittää akateemista terminologiaa ja luo ehdotuksia viittomiksi, joista myös osittain syntyy vakiintuneita ilmauksia kieleen.

Kelan päätös vaarantaa Suomen ainoan akateemisen viittomakielisen yhteisön saamien tulkkauspalveluiden tason. Akateemisen tason ja sen mahdollistavan kielenkäytön osalta Jyväskylän yliopisto on paikka, jossa parhaiten tunnetaan ja ymmärretään akateemisen viittomakielen vaatimukset ja vivahteet. Nyt tehty päätös estää akateemisen yhteisön viittomakieltä tarvitsevia tutkijoita sekä opiskelijoita saamasta parasta mahdollista tulkkauspalvelua.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> *Miten hallitus turvaa kuulo- ja puhevammaisten akateemisten tulkkauspalveluiden laadun ja saatavuuden, erityisesti Jyväskylän yliopistossa?*

Helsingissä 6.2.2018

Jyrki Kasvi vihr